

Forfatter: Goldschmidt, M. A.

Titel: Hjemløs

Citation: Goldschmidt, M. A.: "Hjemløs", i Goldschmidt, M. A.: *Hjemløs*, udg. af Mogens Brøndsted ; Harald Jørgensen , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, 1999, s. 263. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-goldschmidt03-shoot-idm139686920296784.pdf> (tilgået 23. april 2024)

Anvendt udgave: Hjemløs

Da Otto den næstfølgende Dag red ned for paa egne og hele Gaardens Vegne at spørge til Marie Elisabeth, modtog hendes Moder ham ikke med den Slags Velvillie som før. Hun takkede ham 264 næsten lidenskabelig, fordi han havde reddet hendes Datter, og der var Hjertelighed i denne lidenskabelige Tak; men der manglede Noget, eller der var for Meget; thi saaledes var Forholdet blevet ved de faa Timers Ophold under hendes Tag, at han ikke havde ventet andre Ord derom end dem, en Moder kunde sige til sin Søn, naar han havde hjulpet Søsteren af en Fare. Men hun havde mærket paa Marie Elisabeth, at der var foregaaet Noget. Hun havde ikke faaet et tydeligt Svar; thi for at faae et saadant skulde man spørge rigtig, og naar man ikke havde seet Situationen, kunde man ikke let komme paa at stille Spørgsmaalet rigtigt. Dog, det følte hun ud af sin Datters Væsen, at der var tilføjet hende noget Usædvanligt, som ikke var godt, og at det var kommet fra Otto. Hendes Natur var altfor gjennemsigtig til, at Otto ikke skulde mærke en Forandring, og det er desuden det Særegne i Forholdet til gode og elskelige Mennesker, at man faaer en finere Sands og føler hver enkelt Nuance i deres Sindelag. Maaskee bidrog en hemmelig Samvittighedens Stemme til, at han opfattede skarpere; men i alt Fald følte han, at der var en Forskjel mellem Velvillien før og nu. Men denne lille Forskjel var det Hele, det var netop, hvad der havde udgjort det Særegne, Poetiske, Usædvanlige, hvori han et Par Dage tidligere havde været saa lykkelig. Og Marie Elisabeth kunde han heller ikke finde igjen. Skuespillerinden havde vel ikke ved sin Fortælling fuldstændig omdigtet hende for ham til en Undine; men et Undineskjær, hvortil hun i Virkeligheden ikke svarede, var kastet over hende. Hun vilde saa gjerne, saa uendelig gjerne have viist ham en inderlig Taknemlighed; men hun kunde ikke, Noget, der var stærkere end hun, gjorde hende tilbageholden; hun troede imidlertid, det fulgte af sig selv, at Otto maatte kunne føle hendes Erkjendtlighed, selv om hun taug. Kun Sandberg sagde med hele sin Naturs Freidighed Otto Tak for den gode Haandsrækning; men netop derved blev hele Huset stillet i Linie med Sandberg, eller Otto følte i dette Øieblik ret tydelig, hvorledes Noget hos Moder og Datter havde trukket sig tilbage fra ham, og da han red derfra, var den Frygt, hvormed han havde leget, bleven virkelig: Huset var der ikke længer.

Dog var der vel tillige en anden Grund til, at det ikke var der længer: Han søgte det ikke med den Inderlighed og Sindets Enhed 265 som tidligere. Livet oppe paa Gaarden havde antaget en ny Skikkelse; istedenfor at flye det fandt han nu deri al den Tilfredsstillelse, som Omgangen med Hende, under venlig Opmærksomhed fra hendes, frembrydende Lidenskab fra hans Side kunde byde.

Han red fra Tjørnelund i Tusmørket og red først meget rask; derpaa sagtnede Hesten paa egen Haand sine Skridt, og han mærkede det ikke, fordi han havde hengivet sig til Tanker, der ikke vare Tanker, halv glade, halv mismodige Forestillinger, halv tillokkende, halv advarende Fornemmelser, saa at han var som deelt imellem to Villier. Han red op ad Bakken, hvor han sidst havde staaet og talt med Præsten. Da skete Noget, som han ikke lærte at forstaae før mange Aar efter. Det forekom ham, at han var gaaende istedenfor ridende, og at pludselig Marie Elisabeth var bagved ham, berørte hans Arm og kaldte ham tilbage. Ham syntes, at han følte Berørelsen, at Luften om hans Øre blev sat i Bevægelse af hendes Kalden, uden at det gav Lyd; han vendte sig om, vaagnede af Tankerne, fandt sig paa Hesten, sporede den til skyndsomt Løb hjemad.

Men hvorfor kaldte Skyggen, han saae, ham ikke tilbage? Fordi den kun var en Skygge og Intet formaaede mod de Magter, der vare nedlagte i hans Sind, og som droge ham til det, han hastede imøde. Det bør sig os Alle at fuldkomme vor Skjæbne, den, som tvindes af vor Villie, vor Natur, af alle Traade, hvormed vi ere fæstede til Tilværelsen. Den ender, saa er vor Tro, i det, der er det Bedste eller det Bedst-Mulige.

Naar der mellem to Mennesker er en Følelse, som ligger over det Hverdagslige, saa virke de paa hinanden ved Midler, der ere udenfor de sædvanlige Sandser. I de klare, skjønnede Forhold føler den Ene den Andens Bedrøvelse, om den end skjules dybt i Hjertet; Alle de, der oprigtig elske hinanden, ere som gjennemsigtige for hinanden, om de end have Øinene nedslagne. Og hvorsomhelst der er Lidenskab imellem To, lægger den et magisk Fluidum imellem dem, og hvo der har meest Lidenskab, har meest Sands for disse Paavirkninger ad ukjendt Vei.

Hans Adfærd tog Form efter hendes Villie. I den Leg, hun legede med ham, var der saa meget Honnet; hun havde faaet Interesse for ham og vilde virke paa ham. En lille, næsten umærkelig Bøining af hendes Hoved anviste ham den Plads, han skulde staae paa, naar 266 han nærmede sig hende; hans Holdning blev præget af hendes Fordringer til en Cavalier; hans Udtryksmaade og Ordføining rettede sig efter den Elegance, som udstrømmede fra hende. Det blev ham let, fordi Høfligheden og dens Former dog i Grunden kun ere Udtryk af Velvillie og Skjønhedssands. Vel følte han undertiden, at han var en usikker Blanding af Elsker og Skoledreng; men denne Skole havde et Trylleri, han ikke vilde eller kunde unddrage sig. Endog hans smaa Forsøg paa Rebellion og Undertrykkelsen deraf, havde for ham en Nydelse, fordi hun anvendte sin Magt derpaa, viste sin lette, elskværdige Overlegenhed og, medens hun besejrede ham paa den ene Maade, hævede ham paa den anden Maade.

Fruen og hun sad en Formiddag ved den aabne Havestuedør, beskjæftigede med Haandarbeide. Hun var iført en Morgendragt, der ved sin rige Simpelhed stadig tiltrak sig Fruens Sideblik; paa Hovedet sad en lille Kappe, saa løst, som om den i Hastværk var bleven glemt der, men saa yndefuldt, at Tilfældet syntes at være blevet genialt af lutter Hastværk. Otto, der havde taget Plads i nogen Afstand med en Bog i Haanden, forsøgte at læse; men Oine og Sind vendte uophørlig tilbage til hende, indsigende et ubeskriveligt Velbehag.

Fru Paulsen havde talt om det Ceremoniel og den stive Tone, som hersker paa Landet mellem en Mængde Familier og især mellem Damerne. Otto gav sin Skjærv ved at hentyde til, hvor meget dog den ærlige Naturlighed var at foretrække for Forfinelsen, og hvor ulykkeligt det var, at Anstød mod ubetydelige Former kunde nedsætte et Menneske, der dog meente det godt. Fruen gav ham Ret, men meente alligevel, at nogen Form var nødvendig. Ja, saa kommer jo Ceremoniellet, sagde han.

Det vilde blive et besynderligt Selskab, sagde Hun, hvor Folk kom sammen for at være ærlige imod hinanden. Hvordan skulde det saa gaae, naar man kom sammen med sine hemmelige Fjender?

Man trodser sine Fjender, sagde Otto.

Ja, men saa maa der være Politibetjente tilstede for at holde Orden, og hvorledes blev saa Selskabslivet muligt? Nei, Enhver som vil deeltage i Selskabeligheden, maa have tilegnet sig den gode Tone, Høflighed og Belevenhed. Saa har man hjemme overalt, i alle Klasser. 267 Men saa er jo Selskabslivet egenlig en Tvang istedenfor en Behagelighed!

Det antager jeg dog ikke. Der er en Behagelighed ved selve lagttagelsen af en Mængde Regler og noget Ubehageligt ved Overtrædelsen. Prøv De f. Ex. at indtage den Stilling, hvori De tidt seer Dandserinder eller Dandserne: med Armene oprakte over Hovedet, Legemet lidt forover. Lad nu venstre Arm være foran og paa samme Tid høre Fod, saa vil De have en ubehagelig Fornemmelse. Lad venstre Fod og venstre Arm være fremme, kom i den rette Stilling, saa føler De ligesom en Accord slaaet an. Saadan er det ogsaa med Høfligheden; den er sin egen Glæde; men de Folk, som gjøre den keitet efter, komme i Disharmoni med dem selv og bringe Forstyrrelse.

Det var en smuk Bemærkning! sagde Otto; det ligner jo Læren om den Musik, som Himmellegerne siges at frembringe under deres harmoniske Bevægelse i Solsystemet.

Virkelig? Saa har jeg været ganske lærd uden at vide det!

Men, tilføiede han, Moden er dog en Tvang og Vilkaarlighed.

Ja, det kan De da ikke nægte, at der er noget Vilkaarligt ved de Moder, vi hvert Øieblik faae sendte, sagde Fruen.

Jeg er dog vis paa, Fru Paulsen, at De ikke tager imod Moden, ganske som den bydes Dem, men sørger for at faae den noget afpasset efter Deres Smag.

Det er sandt, sagde Fruen smigret.

Jeg formoder, at Moden kommer af Noget, hvorved elskværdige Personer vække Beundring, og smagfulde Folk efterligne deres Ideer med Skjønsmhed, og derved kommer Ideen lidt efter lidt ned til dem, der blot efterabe; de bøie sig under Aaget, fordi de ere fødte Slavinder.

Fruens Søster var kommen til og sagde: Man er saamæn ikke Slavinde, fordi man ikke er fri som Fuglen i Luften.

Nei, svarede Hun, det var maaskee ogsaa et stærkt Ord ... Men det var herligt, De kom! Jeg skal nu til at udfylde Bunden her - skal jeg sætte hvid eller sort Bund?

Gud, De maa sætte sort Bund!

Det antog jeg i Grunden ogsaa for det smagfuldeste.

- En anden Gang talte de om en af Universitetets Professorer. 268 Hun sagde: Hvorledes han er paa Kathedret, kan jeg ikke bedømme; men i Selskab staaer han paa Kathedret. Man kan ikke spørge ham om Noget, uden at han holder en Forelæsning derover.

Ja, men det er jo netop interessant, sagde Otto.

Aa, ja; men i Selskab er det bedre, at en lærd Mand benytter sine Kundskaber til aandrige Bemærkninger for at holde Samtalen igang. En Herre skal tale for at give Damerne Anledning til at sige Noget.

Justitsraaden, som sad lidt afsides og læste, mumlede: Han skal være Accoucheur for Damernes Vid.

Otto skyndte sig med at sige: Paa den Maade forlanger De, at den meest udmærkede Videnskabsmand skal gjøre sin Aand til Tjener i Selskabet ...

Ja, svarede hun, han skal være elskværdig; han skal ikke være Fagmand.

Men hvorfor hørte De da med saa øiensynlig stor Fornøjelse forleden paa Skovrideren?

Paa Skovrideren? Hvad var det med ham?

Han sad saamæn og talte hele Tiden om sig selv og sin Skov og sine Dyr og Bøsser og Hunde!

O, ja! nu husker jeg det! O, den prægtige Skovrider! Ja, det var en Mand, Manden, som han bør være!

Hvorledes skal jeg nu bringe det i Harmoni med Deres Kritik af Professoren? spurgte Otto mismodig.

Med et pludseligt Udbrud af Munterhed raabte hun: Jeg veed det ikke!

Han følte i denne Munterhed Skjemten over hans Mismod, og idet han hurtig bragte sit Ansigt i gladere Folder, sagde han: Lær mig da Hemmeligheden i at være Manden, som han bør være; thi De maa dog indrømme, at jeg ikke har let ved at forstaae, hvorfor Tale om Forstvæsenet og Veterinairskole er mere selskabelig end Tale om Historie eller Astronomi.

Hun sagde: For det Første dufter Forsten eller Skoven behageligere end Bøgers skimlede Blade eller Messingkikkerter.

Ja, raabte han, det kalder man en subjectiv Grund!

Hvad mener Hr. Professoren med det?

Jeg mener, at man kunde træffe paa Andre, som sagde: Aa, lad mig være fri for Forstvæsenet, jeg elsker de gamle Krøniker, fortæl mig lidt af Saxo Grammaticus eller om Stjernehimlen.

Ja, det er ganske vist, sagde hun.

Det siger De saa ubekymret og fornøiet, som om Deres Paastande ikke derved vare styrtede sammen.

Vil De høre, Frue, hvor det er ham om at gjøre at faae Ret som en Erasmus Montanus! Løfter han ikke sit rethaverske Sind endog mod en Dame? Knæl, Misdæder, knæl for Fruen og mig og gjør Afbigt for det hele Kvindekjøn.

Han knælede; men i samme Øieblik skiftede ogsaa hans Tankers Retning, hans Sind og Sandser knælede, hans Blik hyldede hende, og idet hun med stille Fornøjelse saa dette Ungdomsblik, greb hun smilende en Reseda, berørte tre Gange hans Skulder og sagde: Vær lydige, vær elskværdige, vær Skovrider!

Han sagde: Hil sidde I ædle Dannekvinder, Fruer og Møer! Her sværger jeg at knæle, indtil jeg faaer at vide, hvorfor Skovrideren er elskværdig.

Det hører til de Ting, som ikke kunne udtales i Ord. Det maa læres i Omgang. Gak til Skovrideren! Gaa i Lære hos ham! Tag Time-Information hos ham! Bevæg ham til at aabne et Cursus for Studenter!

Ved de sidste Ord reiste Otto sig uvilkaarlig, glemmende sin Ed; thi de frembragte for hans Phantasi Billedet af Diplomater og Officierer i første Parket, de *élégants*, overfor hvilke Studenten maa træde i Skygge.

Maa jeg bede Dem, Frue, at De udøver denne Borgs Politimyndighed og holder ham knælende!

Vil De ned! sagde Fruen med opløftet Strikkepind.

Jeg vil, klagede han, idet han atter sank ned; men, Fru Justitia, vil De saa ogsaa byde, at man giver mig Forklaringen.

Vil De værsgo at forklare! sagde Fruen.

Ak, Frue, De har Uret, han bliver altfor viis. Men velan da: - Skovrideren gav Os sine Blomster, for at Vi kunde gjemme dem, pynte Os med dem eller plukke dem istykker og kaste dem for Vindene, hvorimod Professoren fremtager sine Blomster, fletter dem til en Krands, sætter den paa sit Hoved og spiller sig i vort beundrende Blik. 270 De har ganske Ret, saaledes skal det være; de ere Alle fødte som tributpligtige, sagde Fruen - og sukkede.

Dette sagte Suk, der lød, idet Otto reiste sig, forandrede ganske Scenen; han blev Symbolet paa den »tributpligtige« Slægt, der reiser sig fra sin korte Knælen til Herredom; hendes Suk var de Betvungnes hendøende Krigsmusik, det berørte Otto med Bebudelse om Erobringens Vellyst, og enten det nu var af Natur eller Kunst, Hun havde i samme Øieblik sænket Blikket og tillod Phantasien at indsuge Anelsen om, hvad kvindelig Forjættelse der laa under de lange, silkebløde Øienhaar.

Justitsraaden havde imidlertid betænkt sig, forlod Bogen eller Brevene og sagde: Mig synes, jeg hørte Dig sukke, Mutter. Maa jeg spørge, om jeg ikke ærlig har betalt min Tribut?

Nei, Hr. Justitsraad, udbrød Hun hurtig, De har lovet mig, at jeg skulde faae Grevens Have at see.

Naa, der har jeg nok siddet i en Regn af Skoser uden at mærke det! Det var det, man meente med Pligt og Tribut! ... Niels! raabte han ud af Vinduet, Niels! lad Vienvognen blive spændt for og kjøre for Døren. - Skal vi paa Veien tage Præstemadammen med, mine Damer?

O, ja, det var ypperligt! sagde Hun, som om hun ikke mærkede, at med dette Tillæg til Selskabet hævnede Justitsraaden sig for det Paatvungne ved Kjøreturen.

Da de kom udenfor Slottets Park, meente Præstekonen, Fruen og hendes Søster, at der kunde spares Tid, naar de, medens Hun, Justitsraaden og Otto besaae Anlægget, aflagde et Pligt-Besøg i den nærliggende Præstegaard; de havde dog seet Parken, Haven og Drivhusene saa tidt, og Grevens Skatkammer var der ikke Haab om at faae at see. De skiltes altsaa. Man havde imidlertid sendt Tjeneren op for at forespørge, om Adgangen var tilladt; der kom et høfligt bejaende Svar, og efterat de havde gaaet lidt omkring, kom den gamle Greve selv for at vise dem om. Præsentationen fandt Sted, og den gamle Herre udtrykte med saa megen Overtalelse, som den fuldendte Belevenhed tilsteder, sin Glæde over dette Besøg og yttrede nogle Ord, hvori en hjertelig, aandfuld Anerkjendelse syntes at paalægge sig selv Maadehold for ikke at faae Udseende af hverdagslig Smiger. Det Behagelige og Vindende ved Grevens 271 cavaliermæssige Anstand forøgedes ved den Ærefrygt, hans Alder indgjød, ved de Fordringer, han syntes at kunne gjøre paa, snarere at være Gjenstand for Opmærksomhed end at yde den.

Hun befandt sig her under lagttagelsen af alle Regler for Høflighed, Fiinhed og Ynde fuldkommen i sit Element, idetmindste syntes det Otto saa. Hans Øie var ikke øvet nok til at see, at hun tildeels spillede, hvad der var Grevens anden Natur, at hun, uden just at være theatralsk, medbragte, hvad der var Scenens Erindringer eller udviklet ved Lampeskinnet, medens han gav, hvad der var Tradition i hans Slægt. Hendes eneste Feil var, at hun for Alvor vilde forestille den fornemme Dame, og denne Feil kunde Otto ikke see. Han studerede ivrig disse smaa Artigheder, denne lette Tone, der ligesom legende bar det Besværlige: at tale om Intet, at variere Udtryk af Fornøielse, medens Gjenstandene næsten stadig vare de samme, at have Sindet eller idetmindste Ordet livlig beredt for den Andens Skyld, og paa samme Tid gaae rigtig, vende sig rigtig o. s. v. - og imidlertid begik han selv smaa Anstød, da Greven under sin Opmærksomhed for hende ikke tabte ham af Sigte, men behandlede ham med ligesaa megen Høflighed, som om han var en Prinds i en Prindsesses Følgeskab.

De kom til en rummelig Plads i Parken, hvor en Samling af sydligere Træer stode tæt omgivne af beskyttende Bøge, Aske og Graner, og imellem hvilke den varme Zones Blomster vare henplantede i foreløbigt Sommerophold paa Flader af fløilsblødt Grønsvær. Det var saa skjønne Farver og en saadan Duft, at hun med Sandhed kunde sige: O, dette seer ud som Miklagards Hof mellem Væringevagten!

Greven sagde: I Sandhed, større Løn kunde jeg ikke ønske for Aars Arbeide ved dette Anlæg end en saa skjøn Lovtale! Men det er ikke færdigt endnu, her ere vi endnu ifærd med at arbeide.

Bagved det Sted, hvor de stod, overfor en Udsigt mod Syd henover et usædvanlig smukt, bakket Landskab, var en halv færdig Bygning; adskillige Marmorfliser og en Søile laae i Græsset.

Det vil tage lang Tid, min Søn kommer nok til at gjøre det færdigt, sagde Greven.

Der var i disse Ord en Aande, om just ikke af Udødeligheden, saa dog af den stolte jordiske Slægts Uendelighed; Sjælens Horizont syntes at udvide sig overfor denne gamle Herre, der ufortrødent byggede og virkede, overladende Fuldførelsen til Efterkommerne.

Men kunde det ikke gjøres hurtig færdigt? spurgte hun.

Jo, naar vi vilde anvende Mere, end hvad hvert Aars Indtægter tillade os.

O, her tager man da ikke de Hensyn, som tyngte andre Dødelige!

Hvorfor ikke? Vi leve af vort Arbeide

Hun smilede.

.... Ja, af Capital, Paapasselighed og Orden og af den Lykke, Vorherre giver os - er det ikke sandt, Hr. Justitsraad Paulsen?

Jo, Hr. Greve; især uden Capital nytter det ikke at være Godseier. Men der er dog Forskjel paa Driftscapital og Rigdom.

Ja, unægtelig; men hvad er Rigdom? Jeg kan huske, i min Ungdom, da jeg kom til Paris og blev forestillet ved Hove, bildte jeg mig ind at skulle vække Beundring med mine Ædelstene. Men den unge *duc de Noailles* overstraalede mig ret som Solen en stakkels Lygte, og da jeg saae Majestæten ved et Hofbal, bar han kun en enkelt Diamant, men i Forhold til denne vare *duc de Noailles'* saavelsom mine kun at ansee som brugelige til Indfatning om den - som det jo ogsaa bør være; thi om Kronens Glands ere Adelsmændene Brillanterne Adelen og Geniet, tilføiede den gamle Greve og vilde gjerne, da han følte sig reven hen, have tilføiet af Høflighed: Adelen, Geniet og Justitsraad Paulsen.

Han vedblev: Alt hvad der er adeligt, som vi sagde i gamle Dage, eller, som vi nu sige: ædelt, stort og smukt i et Rige, bringer sin Tribut til Thronen, og deraf fremkommer Kronens Ædelsteen, hvo der end i Øieblikket bærer den, ligesom den herlige Diamant i Naturen synes sammensat af al den Glands, der er i Himlen og Havet og paa Jorden og gjort uforgængelig.

Otto sagde: Men i Athen var der dog ingen Throne, som Genierne bragte Tribut til.

Nei, min unge Ven, det var der ikke; men hvorlænge varede ogsaa Athens Herlighed? Kronen forestiller det Uforgængelige, og til Gjengjæld for, hvad man offerer den, giver den Fasthed og Varighed dog, tilgiv en gammel Mand hans forældede Anskuelse.

Tilskyndet af hendes Blik til at have Aandsnærværelse svarede 273 Otto: Behøver den Ældre at bede om Undskyldning, fordi han lærer Ungdommen?

Smukt sagt, min unge Ven, sagde Greven og lod, som han trykkede hans Haand. Men som sagt, Ædelstenen er det beundringsværdigste Naturproduct. Hvilken forunderlig Farve og Glands kan der ikke være i den røde Rubin eller i Smaragden! Og hvilken Fornøjelse at see det mysteriøse Spil i Diamantens Vand!

Og saa bebrejder man os, at vi holde saa meget af Ædelstene! sagde hun.

Man roser Dem for denne gode Smag og beklager ofte Ædelstenen, at den er udsat for at fordunkles, berigtigede den galante gamle Herre.

Greven mener, at vi misbruge den til Pynt istedenfor at sætte Priis paa den for dens egen Skønheds Skyld.

Sandelig, min charmante Frøken, det vilde jeg knap vovet at tænke!

Tilstaa det, Hr. Greve, tilstaa, at De ikke engang troer en Dame istand til en upartisk Vurdering af Diamanter!

O, jeg er istand til strax at afvælte denne skrækkelige Mistanke, jeg vil anholde om, at De skjænker mit »Skatkammer«, som vi for Spøg kalde det, et Øiebliks Opmærksomhed.

Med et muntert triumpherende Øiekast til Justitsraaden modtog hun Grevens Arm, og de gik op imod Hovedbygningen gennem Alleer i gammelfransk Smag, med udskaarne Nischer, hvori stode Gibsstatuer i Hyrdestilen. Disse Statuer vare tildeels temmelig smagløse, tildeels beskadede, og Otto, der var betvungen af Stedet, vovede vel ikke at vedkjende sig en Kritik, men saae med Forundring paa denne Pynt. De kom ind i en meget stor Havestue, hvis Vægge vare tæt behængte med Familieportraiter, som Otto strax gav sig til at betragte, medens Greven fjernede sig og Hun efter et hurtigt Blik over det aabenbart nylig forladte Sybord tog Plads i en Lænestol; Justitsraaden spadserede op og ned ad Gulvet.

Greven kom tilbage med en Kasse, som han aabnede. Hun havde Møje med at skjule sin Skuffelse; thi hun havde ventet Diademer, Halsbaand, Ørenringe, Brystnaale, og det var enkelte Stene, uden Indfatning, ordnede symmetrisk paa grønt Fløil, i Størrelse fra en stor Bønne til en Ært. 274 Men da Greven saae sin Yndlingsskat, tindrede hans matte blaae Øine, og han lagde ikke Mærke til, at hendes inderste Tanker vare andetsteds, medens hun pligtskyldigst beundrede.

Og see, sagde han endelig, med et eneste Haandtag kan man stikke det Hele i Lommen og gaae bort.

Og gaae bort?

Ja, hvo borger for, at der ikke igjen kommer en Tid, da Slottene stormes og Pøblen henretter Konger og Herrer eller jager dem i Landflygtighed og confiskerer deres Godser som Nationaleiendom?

Aa, her hjemme har det ingen Nød! sagde Justitsraaden.

Man veed aldrig, hvad der kan skee, svarede Greven med et Skuldertræk.

Det holder nok, Hr. Greve, vær De kun rolig!

Har De ikke lagt Mærke til - sagde Greven, medens Hun syntes beundrende at sammenligne Ædelstenene - at her hjemme er en besynderlig, uforsonlig Splid mellem det Gamle og det Unge? - Vi havde forleden her Besøg af en engelsk Baronet, og derved blev jeg ret bragt til en Sammenligning. Hvad der gjør den engelske Politik saa interessant, er det faste Grundlag, hvorpaa alle Partier befinde sig. Man kan Alt, hvad man fornuftigviis vil, og derfor er det constitutionelle System til Velsignelse; hver Ministerforandring betyder i Grunden ikke Andet, end at Skibet under sin Krydsning mod det uforrykkede Maal skal gjøre et Slag. Men seer De, Hr. Justitsraad, her hjemme er der intet fast Grundlag. Jeg anerkjender hæderlige Mænd i Oppositionen; men man mærker altid paa dem, at de ikke selv troe, at de kunne, hvad de ville.

Ja, hvordan da, Hr. Greve?

Grevens ridderlige Høflighed blev sat paa en haard Prøve, idet han skulde vedblive at forsømme Damen for at svare Justitsraaden og behandle et Yndlingsthema.

Men hun saa spørgende op paa ham med et ypperligt Udtryk, som om Interessen for at høre ham tale gjorde selve Gjenstanden interessant for hende.

Jeg mener det saaledes, vedblev Greven. Man taler om Nationalitet, og der er to Nationaliteter; man taler om Frihed, og der er i Staten to Partier, der vilde bruge Friheden til at overvælde 275 hinanden. En dansk Statsmand skal af bestemte Modsætninger danne en Enhed, sammentømre Skibet af modsatte Elementer, før han kan føre det, og derfor, troer jeg, har enhver dansk Politiker - en ærlig, Notabene - en hemmelig Følelse af, at hans Styrke kun er Ord, men naar han skal handle, er han fristet til at begynde der, hvor Lord Castlereagh endte.

Hvormed endte Lord Castlereagh, Deres Excellence? spurgte hun.

Han anbragte en Barbeerkniv paa en *funeste* Maade, svarede Greven.

Min Gud! ... Saa er Politik jo virkelig en skrækkelig Ting!

Ja, min elskværdige Frøken, vi maae Alle bede Gud om at skjænke Kongens Raad Viisdom og Lykke. Vi Andre maae hver i vor Kreds gjøre det Gode, vi med vore ringe Midler formaae, og forresten være forberedte paa, at Intet er sikkert. Jorden udhules daglig under det Helligste og Ærværdigste, Folkene kaldes til at løse den gordiske Knude, og de ville løse den med Øxehug og med Hammerslag, de ville slaae Porten ind og styrte Fortidens Erindringer ud af Vinduerne, fordi de ikke kunne befrie sig fra Fortiden.

O, sagde hun med et besynderligt Blik.

Otto havde, medens han opmærksomt lyttede, seet paa Familieportraiterne: Mændene i Rustning ved Siden af deres Hustruer i mørk Dragt og krusede Halskraver, Mændene med Allongeparyk og Hustruerne i lyse, nedringede Kjoler og med det opsatte, pudrede Haar. Han forstod nu først tilfælde denne Gaards og denne Slægts Storhed, hans egen Personlighed svandt ind, og medens han beundrede, var det næsten for ham, som om han selv ingen Forældre eller Forfædre havde. Grevens Ord løde som Beretning om en Vanhelligelse.

Det kalder man altsaa Ahner! sagde han, da der indtraadte en Pause; det er den ridderlige Adel!

I vor Tid adler Talentet, sagde Greven med en zirlig Bøining henvendt til hende: Roscius, Mars, Talma, Phidias, Shakespeare ere dets Ahner. Det er det Eneste, som man ganske sikkert veed, vil overleve enhver Forandring.

En Tjener bragte Forfriskninger og hviskede nogle Ord til Greven. 276 Min Kone befinder sig desværre ikke vel, sagde han let henglidende, idet han skjænkede Viin.

Der blev endnu vexlet nogle smukke Ord, og man brød op.

Hun var meget munter, da hun atter traf de andre Damer, og fortalte, hvad de havde seet.

Vare De oppe paa Gaarden? spurgte Fruen med et Blik paa sin Mand.

Ja, vist var vi paa Gaarden, det hører Du jo!

Hvad sagde Grevinden for Godt? spurgte Præstekonen.

Hun var ikke vel, svarede Skuespillerinden ligegyldig.

Men den unge Grevinde og Comtessen?

De vare nok tagne i Besøg paa Aastrup, sagde Justitsraaden.

Nei, det veed Gud, de ikke var! sagde Præstekonen; vi saae dem ved Vinduerne, rigtignok kun et lille Øieblik, og lige som De gik.

Det er sgu sandt, lad mig ikke glemme det! raabte Justitsraaden; Greven sagde, at der var faldet Resolution i Sagen med Forstanderskabet, og Deres Mand har faaet Uret. -

En lille Holzsneppejagt, hvori Grevens ældste, gifte Søn, en yngre Søn og en Neveu deeltog, gav Anledning til, at Otto og den unge Paulsen bleve indbudne til Grevens. Den gamle Grevinde var paa denne Dag virkelig upasselig og viste sig kun et Øieblik, og den unge Grevinde gjorde Honneurs. Da man skulde gaae tilbords, betragtede Otto det som sin Ret og sin Pligt at føre Husets Dame; saadan havde han seet, at det var Skik hos Justitsraaden s, naar der var Fremmede, noget Lignende havde han seet paa Theatret, og saadan havde han indsuet af Hendes Lærdomme, at det maatte være. Da han lidt ængstelig og med alle Sandser skjærpede for en mulig Kritik bød den unge Grevinde Armen, sagde hun, idet hun modtog den: O, Tak! - i en Tone, som om hun vilde tilføie: De er altfor artig, eller: Altfor megen Ære.

Han vidste ikke rigtig, om han havde været saa ulykkelig at begaae en Fadaise, eller om det var hende, der ikke havde sand Dannelse nok til at erkjende, at Reglerne for god Opdragelse havde hjemme ogsaa udenfor hendes Kreds; i alt Fald troede han gennem de faa Ord og deres Tone at mærke den kvindelig-adelige Hovmod. Alkibiades-Naturen var krænket og tyede hemmelig til en Tanke eller faldt uvilkaarlig paa at mindes Goethes Ord:

277

»Und wären Mädchen noch so blöde,
Und waren Weiber noch so spröde,
Doch Allen wird so liebebang
Bei Zaubersaiten und Gesang.«

Den gamle Greve var derimod nu som forhen den høflige Verdensmand og behandlede de to unge Mennesker med sin Alders Værdighed, men tillige som sine jevnbyrdige Gjæster. Efter Kaffen, medens de Yngre spillede Billard, gik han en lille Spadseretour i Haven, og da Tusmørket faldt paa, bad han Gjæsterne om Undskyldning for, at han som gammel Mand fulgte sin vante Skik og tidlig trak sig tilbage. Otto vilde nu tage bort; men Paulsen forlangte at blive. Man samledes i Havestuen, Tjenerne bragte Lys og lukkede Skodderne, de to Damer fremtog Albums og søgte at indlede en Conversation med Gjæsterne, de unge Grever lode bringe et Spillebord og satte sig til at spille Whist *en trois*. Otto, der havde givet saa nøie Agt paa Alt, hvad der vedkom det højere Selskabsliv og nærrede en saa stor Længsel derefter, vidste ikke, om han var en Vild eller en Overciviliseret.

- Af de Svar, som han gav paa Spørgsmaalene om, hvordan han havde moret sig hos Grevens, mærkede Hun, at der var Noget i Veien, og ønskede at have ham ene. Henad Aften, da Børnene skulde tilsens, foreslog hun Fruen en Spadseregang; Fruen undskyldte sig med Børnene og bad hende gaae med Krøyer, hun vilde komme efter om en halv Times Tid.

Hører De ikke, hvilket ærefuldt Hverv Borgfruen giver Dem? - sagde hun til Otto, der søgte at holde sig ligegyldig for ikke at forraade sin Glæde - Deres Arm, Hr. Marquis! ... figurlig talt, naturligviis.

De havde ikke gaaet langt, før han havde fortalt Alt. - Er det nu mig, der tager feil? spurgte han, eller ere de Mennesker virkelig raee?

Hun kunde have svaret: Nei; men ofte forstaae de ikke det Menneskelige; de troe, at visse Former og Hensyn udelukkende høre deres Kaste til, og at man slet ikke gjør Fortræd ved at undlade dem mod Folk, som efter deres Mening ikke forstaae sig derpaa.

Hun svarede: Ja, hos dem er Alting kun Fernis, og i ubevogtede 278 Øieblkke bryder altid det sande Indre frem. De har jo nok hørt Historien om den adelige Dame, der sagde: Vi havde iaar en saadan Mængde Frugt i Haven, at saagar Huuslæreren fik Lov til at spise saa megen, som han vilde. - Hvad sagde den unge Hr. Paulsen til den Ting?

Han brød sig ikke om Noget. Han sad og talte med Comtessen og vilde partout blive at spise.

Paulsen er et fornuftigt ungt Menneske har ikke Greven Præstekald at besætte?

Paulsen studerer Jura.

Besætter han da ikke Herredsfoged-, eller hvad kalder man det, Birkedommer-Embeder?

Jo.

Ja, seer De, man skal tage Verden, som den er, altid sætte et mildt Ansigt op, saa kan man gjøre Lykke i

Verden.

Sagen er dog ikke at gjøre Lykke, men at blive lykkelig, sagde Otto med et sværmerisk Blik.

Hvo har lært Dem det? Kan man blive lykkelig uden at gjøre sin Lykke? Maa man ikke staae sig godt med Menneskene for at kunne lede og beherske dem?

O, De hersker uden saadanne Anstrængelser!

Jeg? det er en anden Sag.

De hersker ved Geniet, og fordi De er ...

Nu, hvad er jeg? Havde De en vellykket Compliment paa rede Haand?

Nei, ingen Compliment! Jeg vilde sagt: fordi De er smuk og elskværdig.

Min Ven, De tager feil. En Kvinde hersker aldrig. Naar en Mand udmærker sig, har han Venner og Tilhængere, Mændene danne strax Parti for hinanden. Kvinderne tage aldrig Parti for hinanden; hver maa gaae paa egen Haand, skinsyg bevogtet, hemmelig misundt og hadet af de andre Kvinder. Og medens Manden, der bliver berømt ved sit Geni, ved hvert Skridt finder Kvinder, der af Beundring hengive sig til ham, finder Kvinden kun Beundrere, der ville besidde hende.

Dette Udbrud ramte og forvirrede ham; men tillige blev her 279 atter aabnet en af de trylleagtig fristende Udsigter. Naar en Kvinde selv sagde det!

Han sagde efter en Pause: Mig synes, at hvorsomhelst den begavede Kvinde kommer, bøier Gammel og Ung, Fornem og Ringe sig for hende. Selv den stolte Adel rækker hende Æreskrandse.

O, ja, svarede hun. - Men, tilføiede hun strax efter, den Enkelte, hvem Sligt hændes som en Undtagelse, maa ikke derover glemme Reglen. Reglen er, at de sætte et falsk Diadem paa hendes Hoved og byde hende Complimenter, der forholde sig til en sand Anerkjendelse som forgyldte Kobbermynter til Guld. En uadelig Kvinde tør ikke concurrere med de adelige Damer, ikke engang i Dyd.

Der laa en frygtelig Medisance i Tonen, hvormed de sidste Ord bleve sagte.

Nei, vedblev hun, en Strækning Ager, Eng og Skov, hvor Ens Forfædre beviislig have trampet omkring, er en stor Herlighed!

Ak, sagde han forknyt, naar De vilde opnaae noget Saadant, saa kunde De sagtens.

Jeg? Men hvorfor taler De bestandig om mig? Og mener De, at jeg vilde bortgive en eneste vellykket Rolles Lyksalighed, en eneste Skabning af det, man høflig kalder mit Talent, for en Comtesses Stamtræ og hele Arvegods?

Otto svarede naivt: Nei.

Hun sagde lidt efter: Der er vist et medfødt Fjendskab mellem Adelen og Talentet, maaskee fordi de egenlig skulde høre sammen, men næsten altid ere adskilte. Men Talentet har Fortrinet, det kan altid opnaae Adelen Herlighed. See f. Ex. Victor Hugo, han er bleven Pair af Frankrig, og da han havde den Ubehagelighed i Anledning af Madame Biard, lagde Kongen sig imellem og fik Sagen dysset ned. Vil Alexander Dumas gjøre en Tour i Middelhavet, saa faaer han et Linieskib at seile i. Den talentfulde Mand behøver blot at ville! Alle de Fordomme og Former, der ligge som Jernringe om os Andre, blive for ham til Vidskelæder. For ham aabner sig den hele vide Verden og tilhører ham. Med sin Aand og Uafhængighed løsner han Lænkerne, der tyngte Andre, ja man føler sig frigjort blot ved i Tanken at følge hans Aand. O, naar jeg saadan ret tænker mig om, kan jeg ikke begribe, hvor der kan gaae saa mange daarlige Mandfolk omkring! 280 Dersom nogensinde et ungt Menneske følte sig løftet op udenfor Jorden og kun behøvede et fast Punkt paa Jorden for at rokke den i dens Grundvold, saa var det Otto i dette Øieblik.

Han sagde med bævende Stemme: Det var ingen Sag at blive en udmærket Mand, naar

Naar? spurgte hun og saae paa ham med sit Fløilsblik.

Naar man blev opmuntret af en udmærket Kvinde.

Man kan altid være sikker paa, at de udmærkede Kvinder bifalde, at man vil udmærke sig.

Ja, saadan!

Hvordan?

Han kunde ikke svare, og hun vidste det. Hun tilføjede et Øieblik efter: Har De ikke hørt Historien om den franske Digter, som hvergang han havde udgivet et Værk, modtog et Brev med en saa aandrig, fiin og kjærlig Beundring, at den ubekjendte Brevskriverinde blev ligesom en Genius for ham. Efter flere Aars Forløb var han en Aften i en Salon, hvor en Dame, han talte med, pludselig brugte en af de Vendinger, som vare Brevskriverinden egne, og saa kjendte han hende, og saa blev hun, troer jeg, hans Kone.

Den samme Aftenklarhed, det samme lysende Skjær paa Himlen med det lette Farvespil over Jorden, som havde tryllet Marie Elisabeth, laa nu om Haven, gjød sig gjennem Løvet ned for deres Fod, lyste ind i de aabne Gange, smigrende Sandserne, og hendes Stemme var som en Musik til denne Scene, kjærtegnende og gjækkende, som Aftenskjæret vilde tale, hvis det kunde, naar man greb efter det. Ham forekom det under Indflydelsen af denne Magi, at han elskede hende, og at hun var Indbegrebet af Alt, hvad han attraaede: Det forsvundne Barndomsbillede, den romantiske Møllerpige, den fuldendte aandfulde Dame, den ømme, deeltagende Kvinde. Saa mægtig var Phantasien og Sandsernes Magt, at han hos hende ikke engang savnede en Ungdom, som svarede til hans, og ei heller mærkede, at han ikke kunde sige til hende: Jeg har Dig kjær. Men han kunde have sagt: Jeg tilbeder Dem! og han søgte efter Ord, der vilde gaee over Læberne, da hørtes Fru Paulsens Trin i Gangen.

Næste Dag reiste hun. Og da hun havde fjernet sig, var Skjæret borte af Gaarden; men Otto mærkede ikke, at Skjæret ogsaa var borte af ham, at under sine Bestræbelser for at erhverve hendes 281 Kjærlighed havde han forsømt at erhverve sig de Andres Velvillie. Det faldt ham ikke ind at lægge Mærke dertil eller bryde sig derom, hans Tanker vare hævede op i en Verden, der laa høit over eller udenfor de almindelige Samfundsbetingelser.